

ТЫВАНЫҢ ПРОФФЭВИЛЕДЕРИ

№ 12 (31). Декабрь. 1992 чыл.

Самагалдай — У. Шынаа — О. Шынаа — Ак-Чыраа — Чаа-Суур — Дус-Даг

ЧОН-БИЛЕ УЖУРАЖЫШКЫННАР

ПРОФКОМГА ДААСКАН

Проффэвиледедери Тыва Республика чөвүсүнүн бөлүк ажылдакчылары чокта чаа Тес-Хем, Өвүр районнарынын чамдык ажыл-агыйларында чедип, чон-биле ужуражып, проффэвиле активтеринге практиктик дузаны чедирип чораш келгенер. Ужуражышкындар канчаар эрткенде, аяка каныг-каныг айтырлар салдыгына, көдээ ишчилер канчаар ажылдап, чурттан чоруурлар, оларын чүү дүрүсүн, сонуургадып турарлар дээр талазы-биле маада чугаалар болаан бис.

он эвээш хемчээли кайы хире өзе-дир, ынча акаша улгадыр алар. Россия Федерациязынын Президентин Б. Н. Ельцинин 1992 чылдын ноябрь 14-теги Чарымын өзүгээр бүгү сонал пособилер болгаш компесация талазы-биле төледегер 2 катан улгадыр алар. Чамдык черлер ол акшаларны эргидеги байдал-биле төлөп турар-дыр. Ол дээрге үдүрүчүлери болгаш бугалтерлерин Чазаткып үдүрүп турары хообул-дүрүмдери ай-шаанда билди албанында дээрини М. М. Монгуш тайылбырлап чорду.

Ол ишкеш улус өөрдүлгезини ажылдакчылары дыка хөй айтырларын чер болганга салып турарын эскерип чорду. Николай Салчаконич Коңгарын харымларын кол-конун маада кинерип чугула.

Көдээ ишчилерин амылрап байдалында-даа, акаша-шынында-даа талазы-биле тургустунуп турар айтырларга ол доктаган. Ол ишкеш проффэвиледедери сонал камгалап фондунун Тывада директору М. М. Монгуш болгаш проффэвиле бөлүгүнү өске-даа кезигүүнери анаа чүве чугаалап, акчаражыларын салган хөй айтырларынга харымларын бергенер.

Айтыр: Бистерин, молчыннарын, шалымнас 900 шаз рубль, а I шоодый далганын өртөз ийи мул рубль ажыг-дыр. Ам канчап чурттаар чүвө?

Харым: Көдээ ажыл-агый ажылдакчыларынын шалынын өстүрүп талазы-биле кезичтер алдынып турар, ынчалдаа олар эн эвээш шалымналарын одурунда чорубушар.

Проффэвиледедери амыдыралында бо хүнерде бир чугула чүүл — эе организациаларда проффэвиледедери өтүттүг хуралдарынын эртин турары болгаш ол хуралдарга үези келген айтырларын чугаалажып, эе организациаларын өтүттүг үзе чорууп келген ажылдарына үчүлдөп берип, чедер-четистерин толдоралып, моон соңгары соңгарларын салып турары бо-дур.

Республиканын проффэвиледедери чон-биле ужуражып, оларын сонуургадып турары айтырларынга харымларын берип, чер-черин проффэвиле активтеринге боттүг дузаны чедирерин талазы-биле эвээш эвес ажылдарын чорудуп турар. Бизини эртен чылдарда республиканын Чөө-Хемчик, Барымы-Хемчик, Бай-Тайга районнарынын ажыл-ишчилери проффэвиледе актив-биле ужуражып, чонуну сонуургадып айтырларынга харымларын берип чораваны билер болгай силер. Бо чылдын ишкеш ужуражышкындарын Бин-Хем районуун «Сесерик» совхозка, Кымада районуун «Тинлек» совхозка эрттирилген.

Башкыларын, улус өөрдилге ажылдакчыларынын эвээш-шалымын, оларга немелде төлөктерин дугайын болгаш өске-даа анаа хамаарышкы айтырларын дугайын анаа улус өөрдилгеде ажылдакчыларын проффэвиледе рескомунун дарганын орадакчы И. С. Коңгар ужуражышкындарын киржикчилерине чугаалап берип, оларын салган хөй сангай айтырларынга харымлап чорган. Ол ишкеш агроулет, пур компексинин ажылдакчыларын проффэвиледе организациаларын республика чөвүсүнүн даргасы Э. С. Кара-Сал ринкоке шиктинширини үезинде көдээ ишчилерини сонал камгаладынын талазы-биле ол рескомунун талазында чорутууп турар ажылдарын дугайын, коллективтик керээздерин болгаш дугуражгаларын, оларын канчаар чарарынын дугайында айтырларга доктап, бүгү талазын тайылбырларын берген.

Айтыр: Кандык таварылгаларда керээжен кижжи харымда, а эр кижжи 58 харымда пенсияже үнүп болуру?

Харым: Бир эвес кызырларга таварышкан, 3 ай дүргүндө ол ажылда тургуражурат чер силерге ажыл тыппаан дээр дугайында бичижип бээр болза, ынчан эе керээжен ажылдын кижжи 53 харымда, а эр ажылдын кижжи 58 харымда пенсияже үнүп болур.

Харым: Башкы кижжи чылда 240 кВт/шак энергияны халас ажылдар, а олу эрттирер болза, артыктын ол богу төлөөзү алар.

Харым: Курорттарже баарынын пүткөктерин тылармы дыка берге-дир. Пүткөктер өртүрүн дугайында чугаалап көнүрөм.

Харым: Курорттарже баарынын пүткөктерин тылармы дыка берге-дир. Пүткөктер өртүрүн дугайында чугаалап көнүрөм.

Бир-тээ, ол айтырларын ажыл-агый бүрүзүне салган болганда, М. М. Монгушун харымны маада кыскады-биле кирер болаан бис. Чүд дээрге сонал камгалап фондуну проффэвиледедери дузаны-биле эртен чылдын алдында айдаттырар. Ол фонд пүткөктер дугайын, оор соноода 5-тен 10 чылга чедир разрядтар улгадыр алар-дыр.

Харым: Башкы кижжи чылда 240 кВт/шак энергияны халас ажылдар, а олу эрттирер болза, артыктын ол богу төлөөзү алар.

Харым: Курорттарже баарынын пүткөктерин тылармы дыка берге-дир. Пүткөктер өртүрүн дугайында чугаалап көнүрөм.

Харым: Курорттарже баарынын пүткөктерин тылармы дыка берге-дир. Пүткөктер өртүрүн дугайында чугаалап көнүрөм.

Харым: Курорттарже баарынын пүткөктерин тылармы дыка берге-дир. Пүткөктер өртүрүн дугайында чугаалап көнүрөм.

Харым: Курорттарже баарынын пүткөктерин тылармы дыка берге-дир. Пүткөктер өртүрүн дугайында чугаалап көнүрөм.

Харым: Курорттарже баарынын пүткөктерин тылармы дыка берге-дир. Пүткөктер өртүрүн дугайында чугаалап көнүрөм.

Харым: Курорттарже баарынын пүткөктерин тылармы дыка берге-дир. Пүткөктер өртүрүн дугайында чугаалап көнүрөм.

Харым: Курорттарже баарынын пүткөктерин тылармы дыка берге-дир. Пүткөктер өртүрүн дугайында чугаалап көнүрөм.

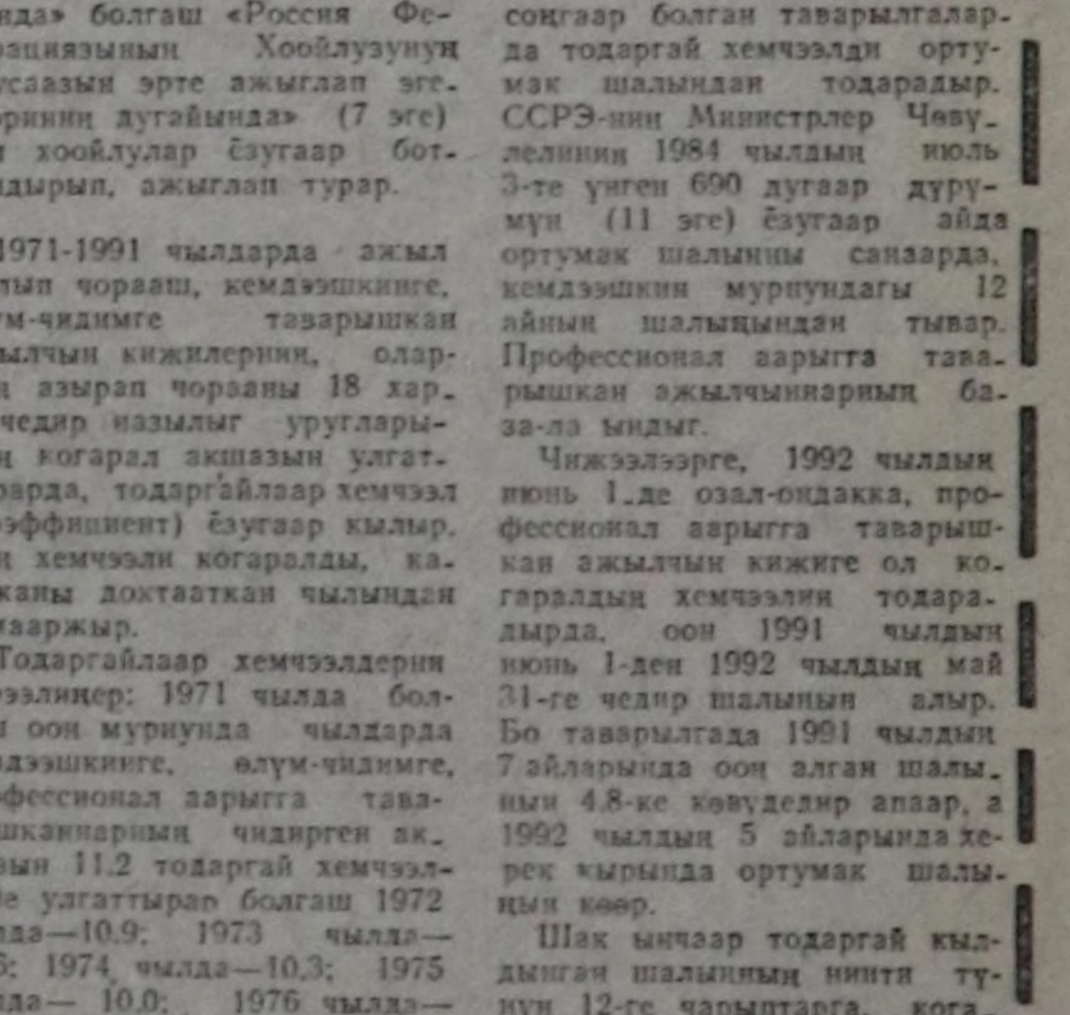
Харым: Курорттарже баарынын пүткөктерин тылармы дыка берге-дир. Пүткөктер өртүрүн дугайында чугаалап көнүрөм.

Харым: Курорттарже баарынын пүткөктерин тылармы дыка берге-дир. Пүткөктер өртүрүн дугайында чугаалап көнүрөм.

Харым: Курорттарже баарынын пүткөктерин тылармы дыка берге-дир. Пүткөктер өртүрүн дугайында чугаалап көнүрөм.

Харым: Курорттарже баарынын пүткөктерин тылармы дыка берге-дир. Пүткөктер өртүрүн дугайында чугаалап көнүрөм.

Харым: Курорттарже баарынын пүткөктерин тылармы дыка берге-дир. Пүткөктер өртүрүн дугайында чугаалап көнүрөм.

Тес-Хемнин район төвүгө болган ужуражышкынын сонал бистин иралаж-композииторларымыс-биле культура кидянына эргелесчез С. К. Дугар-оол, төвүткен библиотека системазын директору Л. С. Чооду алар кады турда чурукка тырттырып алган.

Торгалыгжилар ужуражышкы кезээинде.

Маалыр-оол КАЛЧАННЫК фотолары.

Арынны проффэвиледедери республика чөвүсүнүн парлагга төвү белеткен.

Башкылар билии бедидер институту — көдээ башкыларга

УДУРТУКУЧУЛАРГА КУРСТАР

Республиканын башкылар билии бедидер институтунун удуртуку кадрлар-биле ажылдарынын декабрь 1-ден 17-ге келир көдээ школалардан белгилени келер үеде школаларга, өөредилге килдистеринге удуртуу курстары белеткээр талазы-биле курстарын эрттирген.

Улус өөредилгесинин удуртукуларынга чылдын на чачыл болган курстары ол кабинеттик методдун С. В. Бутуп дашкыларга баулууга болуп ал болур кылдыр орташтырар. Азыраак башкылар ноюу айда-ла өөренип эгелзени удуртууга дугайында белгилерин улум быгылаан. Кызыл хоорайнын № 9 (директору В. В. Демур-оол), № 3 (директору В. И. Виденин), № 12 (өөредилге эргелекчи Л. Ш. Тас-оол), № 1 (директору Р. Н. Хайманова) школаларга барып, ол школаларнын өөредилге, кижини, дилге ажылдарын удуртукуларын канчаар организастан чоруду турарын хайгаарал көрүп, кичээлдерге олуружуп, хөй-хөй башкылар-биле дуржулга солгур аргалыг болганар.

Башкылар-биле башкылар билии бедидер институтунун улус өөредилгезинге ажылдар удуртукуларын белеткээр турарын экиди. Школаларга стажировкалар эрттир келер үеде ажылдар, чаз эгелзени удуртукуларга эн чугула. Бистин ажилымыкка үнелгич чагы-с. Мелерини № 3 школала эге класстарын өөредилге эргелекчи Л. С. Олар берди. Ол башкы хөй чылдарда ажилда келген үезинде удуртуку кылдыг бергелерге тазарып болурун, ону канча ажыл эрттир, методиктик ажилды канчаар чорутуу эки дээрзин бо-дунун дуржулгазын чу-гаалал берген. Луиза Са. мандуевода өөренип ал болур дуржулга бар-дыр. Билдиг кижилер башкылар билии бедидер институтта база бар чоруду. Удуртуку кадрлар белеткээр кабинеттин эргелекчи Нина Кыргыснова биксе удуртуку кылдыг болурун чу-гаалал берип, планирны кан-чээр тургузарын өөредип кагды. а Сайымаа Витальевна башкылар коллективинге калдык бадалды канчаар тургу-зуп болурун дугайында бо-дунун лекцияларын дыкка солуп, билдиргич кылдыр чу-гаалады.

Башкы Л.Х. Кушак (То-жу):— Мен № 9 школанын шимделе-деринге магад-дам. Ол школала тыва улус-чу педагогиканы өөредилге, кижини белеткээр дика чедилеги ажылал эгелди берген-дыр. Тыва өгүу база чараштар дери кан. Школ-оол ол ажил эртеме үндес-леттинип, эксперимент теви-ринге эгелзенип, ону канчаар чорудуп турарын чугаалал турду. Республиканын школ-аларнын директорларынга болгаш биксе өөренкчилер со-лун кошерт база көргүстү, салым-чазанын урутлар-даа,

башкылар-даа бо школала хөй-дүр. Өөредилге эргелек-чизи Хурен Бораевна аалчы-лар-биле «Тыва улусчу педа-гогиканы сайырадырын ар-галары» деп темага ажил-агыжы оюнуу кайгамчык со-лун, киржикчилерге болгаш көрүкчүлдерге ажыктыг кыл-дыр эрттирд. Республиканын школалары улусчу чачыл-дарын өөредилге, кижинил-диге канчаар ажылава экил дээрзин бо школанын ажил-ылдан көрүп, сүмө ал, өө-ренир чугула.

№ 12 школанын өөредилге эргелекчизи Л. Ш. Тас-оол-дун бодунун дуржулгазын көргүзүп эрттирген семинары база биксе хөйү берди. Бо чогаалдык бау-биле ажил-дал турар анык башкыдан хөйү өөренип ал болур. Курстары эркеннеп биксе ажыктыг болду. Баштайгы хүнерде болур эркен «Өг-бүл» ассоциациясынын орга-низастааны семинардан өт-бүлге, школаларга-даа ажил-латтынып болур бо-дуну-даа болза, херек кырынга амды-ралга чугула сумелерин база алдымыс. «Өг-бүл» деп асо-циациянын удуртукузу Н. О. Тovu хоорайга, эргелек-чаа хуу улусун, хөй-ниги орга-низацияларынын-даа эге-лээшкни-биле өт-бүлгеге, урууларга бүгү-ле таарым-чалык бадалдарын тургузары-нып чуугаалады чугаалады. Ра-йоннарда яныз-бирү клубтар-ны, организаацияларын кур-тап турар черин айы-биле тургузары негетинип турар. Бо ажилдарын канчаар эгел-сеп болурун боттарынын кат-б-жыкынын полвасынга эгелзе-нин чижелеп чуугаалал тура, каыз-даа, көдээ суурларга, төптөргө боттарынын амы-дырлымын экиндер, со-рууга-биле кырганарга, би-чир урууларга-даа, шулу улусу турга тууду тура, со-нууругалдарын айы-биле клубтарын, ус-шевер ажил-дарын сайырадыр черлерин ажаларын сумелер. Бо үеде ол дыкка чугула ажил-дыр.

Ынчанга курстун амык чыгарынын муон сонгаар ажылдык номчутуунган лек-циялар-даа, хоорайнын шко-лаларынын дуржулгазы-даа деткимче болуру чугаажы.

Борис КАЗЫРКПАЯ. Монгуш, Тайга районун улус өөредилге килдизинин ин-спектору.

Школаның 50 чылы ШКОЛАВЫС НАМДАРЫ — ТӨӨГҮВҮС

Бүрөн-Хем ортук школаны декабрь 18-те бодунун үндесилетинин тургустунга-ныкандан бээр 50 чыл оюн дем-дегелди. Тургустунга-ла бе-жиз чыл штинде школа 19 катал доозучуларын үзээн. 1973-74 өөредилге чылдында бир дугаар доозучуларын (10 кл) үздүрген. Школанын доозучулары Тыванын бу-дуну брүзүнге, ажил-агынын анык-агыны амырларында, дээ-ди, ортук өөредилге чер-лерин доозуп, тускай мергежил чедип алган, ак сеткилдиг ажилдап, чурттап чоруулар. 1942 чыл дайыннык берге, калдык-лошкун чылдары-ны бирээни турган. Ынчан суму даргазы Степан Саиданов Чамбалдоонун удуртуу-газы-биле тыва эрттар ажы-тодулуге чаа школаны туткан, 1942-43 өөредилге чылдан эгелсеп, Бүрөн-Хем суурга эге школа ажилдап эгелзени.

Школанын баштайгы башкы-лары болгаш эң баштайгы өөредилге чылдында өөренип эгелзип өөреникчилери-биле номчучуларын тапшырар болаан ийк ме. Башкылар— Нина Чыргай-оол, Момбуштай Оюн (өм 67 харлыг) Вален-тина Черноусова, Салчак Дел-гер, Николай Шарней, Аня-оол Бай-Кера.

Школанын эң баштайгы өөреникчилери эм бо хүнерде пенсияже үе бергенер. Ди-дальда Норбуевич Демек (ал-дардыг ногаажы), Санар-оол Тулбаевич, Хингет (хоочун механиканы), Онуумаа Ша-рибжановна Ондурон (дур-жулгазы ногаажы), Нанат Аласева Карди (дуржулгазы ногаажы), Хеймер-оол Иван-ович Салчак, Доржу Барым-заевич Барымзаа (автомеха-ник чыгарык) болгаш эске-лер-даа өөренип эгелзенир.

Ол үеде Бүрөн-Хем суурга ажил чыгарык оол Ян Ен-закович Аза (эм 73 харлыг) муриакчы аныктар эвлектин даргазы, дайын чылда-рында аныктарын, өөреник-чилерин бел-селек чыгарып-че хаара туудуп турган кижилерин бирээни ол турган. Школа коорту 7, 8 чыл, 1972 чылда ийк каат, спорт залды, туубулдан чаа школанын туудуп дооскан. 1973-74 өөредилге чылдан эгелзеп, ортук школа кылдыр эде тургустунган. Школа — би-чир дегелди-дир дээни чөп.

Уштал баштар директорлук башкыларын, эртем-бил-де-же азымдарын илет эгел-зип өөреникчилерин, школа-ны арыг-сылаг тургузар ажилчиннарыг, чылдыг, чы-чык тургузар одакчыларын бо-лур. Чачагый мею-шныр-лыг, быжыг тургусту, шычы оолдар, урутларын кижини дээ, өөредир соругла школа бурзууде салдынган турары чөптү. Амы үеде бистин школанын башкылары бот-тарынын кичээлдеринге чөп-нүч чачагый чачылдарын, бау-лаларын эге класстардан эге-лен калбаса-биле ажиллап ту-рары солуп.

Бирини школлага энн ажил-диг, хөй-нигичи чорук-биле өскелдер ылгалып, арга-дуржулгазы бердип, башкы ажилымыкка белдип, өөри-никчилерин шычы өнүктүр-ти аларган анык-даа, ула-ды берген-даа башкылар хөй. Олардан улус өөредилгесинин тергинни Евгения Колмева чачыс олла школала эге класстарга 36 чыл штинде ажилдап келген. Нина Ки-чирзаа (орус дыл башкы), Надежда Доңай-оол (орус-дыл башкы), Людья Гри-горьева (математика башкы-лары), Аня кирген башкылар Бүрөн-Хем суурун үлдээп чурттап чылдыр.

Өөреникчилерге быжыг би-линге база өөредилге-кижи-дилелгиг ажилды экиндер, хүн бурда школанын штинги чорукун, арыг-сыллин шын тургузар дээни хөй чылдар штинде уре-түнгелдик ажил-дап келген башкылар база бары өөрүтүт. Оларга хия-мия, биология башкысы Ели-завета Артна, төвт башкы Мария Прокудина ха-мааржыр. 10-20 чылдар ш-тинде ажиллап келген, арга-дуржулгазы улгаткан башкылардык чоргаарламса арга чок. Оларга Аня Нево-лина, Нина Дыгбай-оол, Све-тлана Аза, Людья Быштак-оол Зинаида Кызыл-оол, Нина Мольби болгаш өскелер-даа хамааржыр.

Оон мыай бистин школаны доозуп үнеч, башкынын па-рыни мергежил чедип алган, ол-ла өөренип чоруп кла-зында катал чедип келген, кичээлдер эрттирив башкы-лай берген анык башкылар бисте хөй. Олар дээрле Клав-дия Карди, Мария Дарчип-оол, Любовь Маады, Тереза Хингет, Аня Ооржак, Люд-мила Дөгү-оол, Урана Куу-лар, Аняка Доңай-оол. Бо үстүнде анык башкылар бистин школанын эки өөредилге-лиг болган чорукун, хөй-нигичи өөреникчилерин чор-ваптар.

Бүрөн-Хем ортук школа-ны Кая-Хем район.

Ли Ду-Ху ДАЯ (БАЯНСАН)

1992 чылдын декабрь 20-де үр эвес аар аарыгын күн-инде Тыва Республиканын садмыны болгаш штинин кеменинге чарыгына алдар-дыг ажилдакчы, күш-ажыл-дыг хоочуну Ли Ду-Ху Дая (Баянсан) мөчөн. Ли Ду-Ху Дая 1906 чылда Кыдаттын Пекин хоорайга тө-руттуген. Амдыралнын айы-биле ажалок анык-чал-ды үезинде Тывага келген. Күш-ажылдык намырларын 1929 чылда Тыва Арат Республи-канын Чөөн-Хемчик кожу-нунга штинин кеменинге черлеринге чөп кылдыкчы, садмыг бооп ажилдакчы-биле эгелзип. Оон соонда Өөр кожуунун штинин кем-енинге черлеринге ажилдап чо-раан, күш-ажыл чорудулузын сөөлүгү чээрби амык чыл.

ЧАА ЧЫЛ БАЙЫРАЛДАРЫНДА

Школа районда база бир чүтээр ажилдыг школаларын бирээни. Школала урап чүдү, спорт ажилдары багай эвес түвездеринг боуп келген. Школанын материал-техник-тик базаны чорутуу анык, кабинеттер эртемнер айы-биле амы үени негелдизине дүүштүр дериттинген. Школала ийк кеминг столовая ажилдап турар. Көдээ клуб-та музыка школаны ажилдап турар. Амыг ринук үезинде кол соруга-бүгү-ле түвени боттары кылдыр, халдырттар учурагуду. Школанын машина-ларын башкыны Калдар-оол Кууларнын удуртулгазы-биле кемге ажиллар карто-фель, капустаны болгаш но-гаа аймаан чайгы үеде четчи-ря-биле белеткен ап турар-лар. Ады-нелер-биле шко-ланын харылазы эки.

Бистин школала чедир кыл-дык штинде турар ажалдар ба-за бар. Школала директорлар сөөлүгү чылдарда солчурү кө-вүдзени-биле өөредилге-ки-жидилгелгиг ажилдар чедир чоруттунмай турарын демделгээр учурагуду. Бо хү-нерде школала 240 өөреник-чилер өөренип, 30 амык баш-кы ажилдап турар. Амыг үе-де школанын штини бадалы экил, чылдыг, чырык, спорту экиндер график баулар чор-уп турар. Школаны анык, шевер башкы Тимофей Са-дан директорлар, өөредилге эргелекчизин анык башкы Алевтина Докур чаа өөредил-ге чылдында илелкелгиг, тура-соруктуг ажилдап киршеке-нер.

Савелий САРЫ. Кызыл район.

СПОРТ СПОРТ СПОРТ СПОРТ СПОРТ СПОРТ СПОРТ СПОРТ СПОРТ СПОРТ

ФЕДЕРАЦИЯ КАТАП ДИРЛИР

ДЕМИСЕЛ ЭГЕЛЭЭН

Республиканын эгелдиг чемпиондыгы шунту 31 эр, 7 херезеп шымдыраачылар Тывада райондары, хоорайнын талында келгенер. Оларын арамында үүлге Тес-Хем, Мон-гун, Тайга кожуундарын тө-дөөдери чок. Спорт мастерне-ге ийи кандидат, 20 бирги, он ийни разрядчалар, Тыванын чемпионнары чоран ш эр кижилер олурункан. Маргылдаа эрттиривин швейкар чүрү-мүн баугаар тос салымды кылдыр ойнары-биле мар-гылдаанын кол судьязы Дан-зы Салчакка баштакан судья коллективиз шымдыраа шакта-рын баскан. Чеди херезеп спортчулар дескиндер ойнаар чүрүм-биле ойнап эгелзенир.

Улуг-хуузу кинрегн хоочун-дарга, спортчуларга сүй бе-леткээр тугуун, байыр чедир-генер. Шымдыраачыларга аяп туудуп, бот-тымынгар компо-зициялар Батым Кенеш, Аль-берт Танов, Ирбен-оол Тюлюк баштаан уран чүдү киржикчи-лери баран болганар.

Шымдыраачылар республика-да шымдыраа спортунун муон сонгаар сайыралык респу-бликанын спорт комитетин чаа федерация улуг чогаалдыкчы, тымынгар ажилдарын чору-дур дээрзинге быжыг ия-нышты илгерикейер.

МАРГЫЛДАА БИЧИН МУРМУНДА

Республиканын спорт комитетин шымдыраа спортунче ки-чөөнгейи улгаттыртып тура-рынын херезипи — бо чылды маргылдаанын мурмунда шым-дыраа спортунун сайыралы-нын дугайында ажык чугааны кылдып, чедир-честтерге доктаап, шымдыраачыларын санаа-оналын дынсап, муон сонгаар ал чорудар ажилдар-ын кү-шүн илгерикейер бол-дур. Барык тарап берген шым-дыраа федерациянын улуг штининин соонда чартып тургузуп, оон даргызтыга Улуг-Хем районда «Буура» шымдыраа клубунун түндээ-лекчилерин бирээни, амыг үеде Кызыл хоорук-хоочунга ажилдап келген бирги раз-рядчы Мерген Анял-оолу солгаан.

МАРГЫЛДАА БИЧИН МУРМУНДА

Чемпион кайда барганал? Спорт комитетинин даргазынын оракачыны Л. С. Седип, улуг судья Д. Салчак чемпи-он маргылдаа ажилдарын шакты, хууну хөй билгирин, «септион ирбаан» деп шоо-дуп-даа турдулар. Маргыл-даа төмүч турла, В. Астахова ужуражы берген, ол талды-биле сонугураган мен. Чемпи-он инаар-мылаар көрүп, ай-тырылган ушта калып бээр аргазын дилезе-даа, «хуу чылдагыларын бар» деп сөстөрүн «негез» алыр аргалыг болган мен. Республикка чемпи-онун ат-алдырды шымдыраа-чыга канамг хуу чылдагылар-нан турар чүве ирги?

Тыва шымдыраа спорту база тускай негелдиг, тускай аажы-чачын, тускай чагыр-галык — кева Фишерлиг-апарган эвс бе! Бо талды-биле чаа шымдыраа федера-циясы чогуур харыкчы бээр-ринге бүтүрп каалынар.

«ЭКВАТОР»

Маргылдаанын ортузу эртин турда, эршымдыраачылар-дан «Тыва тууду» катты-жымшыкканда проаб, 1983 чылда «Спартак» спорт нити-телинин чемпиону чоран Александр Болдинов беш сан-дан бешти ап, Адыг-оол Мон-гун, Олег Сарылар, Орлан Донгак баштадыр илгелдиг ойнакчыларын кырман кыл-дын. Ол хүн болган ийи сак-лынын соонда, кежээлгик Кызыл хоорайнын шымык командазы-биле Улуг-Хем районун «Буура» шымдыраа клубунун спортчуларынын аразына ш хуунун жууражы-жылгазы болуп эртен. Орта-сан 5,5:4,5 болуп, кылдыктыр тилелгенге чедип алганар.

«КООЧУН, ООЧ КУРЛАВЫРЫ»

Ужен дөрт шымдыраачынын эн улуг назымын 61 харлыг, республиканын дөрт дөмдөр чемпиону чоран Матпа Сту-мевни Хомушку маргылдаага адал чык, баштак чаным. «Бардам» оюнунг киршиктени анык шымдыраачылар эскер-генер. Ол чүге шымык шым-дыраачылар аразык кырап, эки ойлаан эвес, маргылда-нын хостуг үезинде организа-стан турган ойнарларын бирээ-ни — хоочуннар аразыкка бол-ган хуу хуунун жууражыл-ганынга тилелгич болуп, тус-кай шпаланын база алдыр.

Хөй чымган черге «хөг» өөскүүр диктери дөг, хөгүлү-дү чүве турбас бе, хөон ка-ранчыг-даа чүве турбас бе. Маргылдаа үезинде база-ла «ка», «кара» чүү турбазы. Чамдык ойнакчылар оозал-дап, судьяларын хамире-нин-даа дынсап, а ийи кижиле «четтикчей» барган, ийи тик-чап эттир» кээн ушакш, даянып турган-даа келген бар чүве. Түндөк үндүрүп тураа, херээ-жин шымдыраачылар «бирги черге чүге муну бергилки, ийги, чүкү черлер чүге мате-риалдыг деткимче чөгелт— ден-даа хомуалды илгерит-тер.

ЧЕМПИОН

Неделя штинде чидик де-миселдин түнелдинде тос са-лыдан 7,5 саны ап, кымга-даа уттурбайн Александр Болдинов (Кызыл хоорай) 1992 чылда республикка чемпи-он болуп, шанылдарга тө-летип болган. Ийги черде республиканын муон үндүр черини кол редактору, чо-гаалчы Николай Куулар, үш-күзүндө — Виктор Хаян-оол (Улуг-Хем).

1992 чылдын херезеп чемпион Матпа Донгак болган. МАРГЫЛДАА ТАРАП ДУРА

Маргылдаа доозулаган соон-да шымдыраачылар чачыл баулар дүрген ойнарынга били-туривин эрттирген. Баш-тайгы 26 кижини он бөжи дескиндер ойнаан түнелде 11,5 санын Орлан Донгак

Кызыл хоорай. Красноармейская 100. Индекс 667000. РЕДАКЦИА КОЛЛЕГИЯЗЫ: Н. С. Базыро (харысалгалы секретаар) А. С. Дембиль (кол редакторун оракачы), В. М. Са. К. К. Сап (кол редакторун оракачы), Н. С. Эрпен. РЕДАКЦИЯНЫН ТЕЛЕФОНАРЫ. Кол редактор — 3-43-34; келген кижилер хүлээп алдыр чер — 3-34-26; кол редакторун оракачылары — 3-33-91; — 3-34-17; харысалгалыг секретарь — 3-34-92; оракачылар — 3-45-92.

КИЛДИСТЕР: улус депутаттарнын Советтери, инсти-туз-де-позитивтик болгаш сойнал айтырлар — 3-34-19; — 3-34-98; валютур — 3-34-49; 3-36-73; көдээ амылагый — 3-41-16; культура болгаш үеде өөргөлгези — 3-39-15; меэза-лер болгаш спорт — 3-36-82; — 3-34-57; окулта — 3-34-39; — 3-34-93; кагаза — 3-39-03; корректорлар — 3-41-23; үндүрүткүчүлөр — 2-27-41; солун келбейн барганда — 2-32-75; бухгалтерия — 3-37-11.

СПОНСОР-ДЕТКИКЧИЛЕР

Республиканын эгелдиг шымдыраа чемпиондыгы эртти-ринге деткимче көргүзүп, дуза калды турар деткикчи-лер бары республиканын Солун Россия Федерациянын Паралагы болгаш мезээр министрствозунун чалына паралагын, мезелерин хостуг чоруун камгаалар талазы-биле Тывага хайгаарал че-ринге буртуктенинген.

Буртуктенинген дугаары — Т-00007

Солуна паралагынын материалдарын авторларынын болгалары редакцияны тургучу-биле алушпейл барып болур. Айтыгынаг фактылары, санаары болгаш эске-даа дыннамылары дээш авторлар боттары харысалгалыг.